

Bloques de contidos

- 1.- Prehistoria e Historia Antiga
- 2.- Historia medieval
- 3.- Séculos XVI-XVII
- 4.- Século XVIII
- 5.- A crise do Antigo Réxime (1788-1833)
- 6.- A conflitiva construción do Estado Liberal (1833-1874)
- 7.- A Restauración Borbónica (1874-1902)
- 8.- Continuidade e transformacións económicas no XIX.
- 9.- A crise da Restauración e a caída da monarquía
- 10.- A II República e a Guerra Civil
- 11.- A ditadura franquista: 1939-1975
- 12.- Normalización democrática en España

Bloque	Composición de texto histórico	Termos
Bloques 5-8: Século XIX	1. A crise da monarquía absoluta (abdicacións, ocupación napoleónica). 2. As Cortes de Cádiz e a constitución de 1812. 3. A restauración de Fernando VII e do absolutismo (as etapas do reinado). 4. A construción do estado liberal (principios do liberalismo e diferencias entre as diferentes familias políticas). 5. A Revolución Gloriosa e a constitución de 1869. 6. A primeira república (proxecto de constitución federal e cantonalismo). 7. A Restauración (retorno da monarquía e constitución de 1876). 8. A vida política da Restauración (quenda, caciquismo e fraude electoral). 9. A cuestión nacional no último terzo do século XIX. 10. A reforma agraria liberal: as desamortizacións 11. Os principais sectores industriais e o papel do ferrocarril. 12. O movemento obreiro (Sexenio Democrático e Restauración)	• Afrancesados • Abdicacións de Baiona • Caciquismo • Cantonalismo • Desamortización • Encasillado • Estatuto Real • Ludismo • Manifesto dos Persas • Manifesto de Sandhurst • Pragmática Sanción de 1830 • Pronunciamento • Pucheirazo • Rexeneracionismo • Sistema de quenda • Sufraxio censatario e universal • Tratado de Valençay • Unión Liberal

Tema 5: Inicios e consolidación do RL

1. Crise do Antigo Réxime e revolución liberal

Liberalismo: principios e institucións (Composición “Construción do Estado liberal” 164, 185, 198)

A crise da monarquía e a invasión napoleónica (Composición)

As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 (Composición)

A restauración de Fernando VII 1814-1833

Sexenio absolutista 1814-1820

Trienio liberal 1820-1823

Década ominosa 1823-1833

~~Independencia da América española~~

Carlismo fronte a liberalismo

2. A construción do Estado liberal (Isabel II, 1833-1866)

Liberalismo doutrinario

Réxime do Estatuto Real e o triunfo liberal 1834-1836

Réxime progresista de 1837 (1836-1843)

Rexencia de María Cristina 1837-1840

Rexencia de Espartero 1840-1843

Réxime moderado de 1845 (1843-1868)

Década moderada 1844-1854

Bienio progresista 1854-1856

A Década moderada-Unionista 1856-1866

3. Sexenio Democrático (1868-1874)

Liberalismo democrático: demócratas e republicanos

A Revolución de 1868 (Composición)

A monarquía democrática de Amadeo I 1871-1873

A Primeira República 1873-1874 (composición)

~~O Republicanismo en Galicia durante o Sexenio~~

4. O modelo de Estado na España liberal

Pronunciamento (páx. 177)

Levantamento de parte do **exército**, contando co apoio dun sector da sociedade, que “**se pronuncia**” a favor do **cambio do sistema político vixente**. Foron frecuentes os que defendían o liberalismo fronte ao absolutismo de Fernando VII e os que defendían o liberalismo progresista fronte ao conservador no reinado de Isabel II.

Crise de monarquía e invasión napoleónica (1)

1789: Carlos IV (1788-1808) (páxs. 150-154; liña de tempo 129)

Ilustrados, impacto da RF

Godoy

Perigo revolucionario (Francia)

Perigo británico (colonias americanas)

Guerra dos Pirineos contra os revolucionarios franceses

Paz de Basilea (1795)

Tratado de San Ildefonso (1796)

Alianza antiinglesa. Trafalgar (1805)

Portugal (GB): invasión napoleónica

Crise de monarquía e invasión napoleónica (2)

1789: Carlos IV (1788-1808) (páxs. 165-172; crono 163)

Portugal (GB): Tratado de Fontainebleau (1807)

Godoy/Fernando (conxura do Escorial 1807)

Traslado dos reis a Aranjuez. Motín de Aranjuez (marzo 1808):

Abdicación de Carlos IV

Fernando VII

Abdicacións de Baiona (textos 166-167)

Xosé I Bonaparte

Carta outorgada (texto 167)

Reformas

Afrancesados

Abdicacións de Baiona (páx. 166)

Renuncias sucesivas de Carlos IV e o seu fillo Fernando VII ao trono de España en favor de Napoleón Bonaparte, quen pouco despois cedeu eses dereitos ao seu irmán, convertíndose en rei co nome de Xosé I Bonaparte. Tiveron lugar na cidade francesa de Baiona en 1808 e foron un dos detoantes principais do levantamento do 2 de maio e o inicio da Guerra de Independencia.

No nome de Deus Todopoderoso, don Xosé Napoleón, pola gracia de Deus, rei das Españas e das Indias (...) decretamos a seguinte Constitución (...).

Art. 1. A relixión católica, apostólica e romana (...) será a relixión do rei e da nación e non se permitirá ningunha outra (...).

Art. 161. Haberá Cortes ou Xuntas da nación compostas de 172 individuos divididos en tres estamentos (...).

Art. 72. Para ser deputado (...) necesítase ser propietario de bens raíces (...).

Art. 96. As Españas e as Indias gobernaranse por un só código de leis civís e criminais.

Art. 97. A orde xudicial será independente (...).

Art. 117. O sistema de contribucións será igual en todo o reino (...).

Art. 140. Os servizos e talentos serán os únicos que proporcionen ascensos.

Afrancesado (páx. 168)

Reducido grupo de españois que apoiou a Xosé I Bonaparte nas tarefas de goberno. De formación **ilustrada** na súa maioría, consideraban que o **reformismo autoritario francés** era o único medio para lograr a renovación e o cambio en España. Ao finalizar a Guerra de Independencia, a partir de 1814 foron perseguidos por Fernando VII, acusados de infidentes ou traidores, e moitos se **exiliaron** a Francia.

Crise de monarquía e invasión napoleónica (4)

Madrid, **2 de maio**

Insurrección **popular** en toda España (texto 169)

Guerra: guerra de **guerrillas**

Fases:

Primeira fase: maio-novembro de 1808

Ocupación francesa

Derrota de Bailén

Segunda fase: novembro de 1808-xaneiro 1812

Superioridade militar francesa (ciudades)

Apoio británico (A Coruña)

Cádiz

Terceira fase: xaneiro 1812-abril 1814

Napoleón en Rusia

Ofensiva hispanobritánica

Arapiles (1812), Vitoria (1813), San Marcial (1813)

Tratado de Valençay

AL VALOR
Y HEROISMO
DE UN PUEBLO
LOOR A SUS
HEROES
HOMENAJE QUE CON ORGULLO
LES TRIBUTA ESPAÑA
EXCMO. AYUNTAMIENTO
DE MADRID
JUNTA MUNICIPAL
DE MONCLOA
MAYO 1931

CEMENTERIO DE LA FLORIDA
CONSTRUIDO EN 1796
EN EL ESTAN SEPULTADOS
LOS 43 PATRIOTAS FUSILADOS
POR LOS FRANCESES, EN
LA MONTAÑA DEL PRINCIPE PIO
EN LA MADRUGADA
DEL 3 DE MAYO DE 1808

JUNTA MUNICIPAL
DISTRITO DE MONCLOA
2 MAYO 1981

Tratado de Valençay (páx. 171)

Acordo de **paz** asinado en **1813** nesa cidade francesa que puxo fin á **Guerra de Independencia** e polo que **Napoleón** aceptaba a suspensión das hostilidades, o retorno de Fernando VII ao trono de España, a devolución dos territorios ocupados e a renuncia de Xosé I Bonaparte.

*Os seguintes textos deben permitirche facer unha redacción sobre a **crise da monarquía absoluta en España**. Tendo en conta os **documentos e o seu contexto**, debes atender cando menos ao **inicio da Guerra da Independencia** e a organización da **resistencia**, á **diversidade de obxectivos** e intereses dos combatentes contra os franceses e á **revolución política** que en paralelo á guerra tenta asentir o liberalismo.*

Doc. 1. Orde do mariscal Murat (2 de maio de 1808):

“Soldados: a poboación de Madrid sublevouse, e chegou ata o asasinato (...). O sangue francés foi vertido; reclama vinganza. Na súa consecuencia mando o seguinte (...):

Art. 2. Todos os que foron presos no disturbio e coas armas na man serán arcabuceados (...).

Art.5. Toda xuntanza de máis de oito persoas será considerada coma unha xunta sediciosa (...).

Art.7. Os autores, vendedores ou distribuidores de libelos impresos ou manuscritos provocando a sedición serán considerados coma uns axentes da Inglaterra e arcabuceados”.

Doc. 2. Proclama da Xunta Central do Principado de Asturias (maio de 1808):

“Asturianos leais e amados compatriotas (...). O Principado, en desempeño daqueles deberes que máis interesan ao home, xa declarou formalmente a guerra a Francia (...). A súa perfidia co noso rei e toda a súa familia, enganándoo para facelo pasar a Francia baixo palabra dun eterno armisticio para encadealos a todos, non ten igual na historia (...). ¡Á arma, á arma, asturianos!”.

Doc. 3. O militar e político liberal Evaristo San Miguel expón neste escrito (1836) os diversos proxectos dos combatentes contra os franceses:

“De todos os xeitos non é menos certo que a invasión dos franceses foi o principio das nosas diferenzas internas e a guerra da independencia unha especie de guerra civil ao mesmo tempo.

Aos nobres, a dinastía estranxeira éralles odiosa menos polo nova que polos indicios que daba de reformadora. Do lexislador dun pobo onde todo estaba nivelado pola lei da igualdade debía desconfiar moito o privilexio das clases exclusivas. O berro de guerra na súa boca foi a oposición ao espírito innovador que os ameazaba (...).

Os ilustrados eran un número considerable e non podían ter, no seu pronunciamento contra o emperador, só a mira de volver ao Estado anterior. Non era posible (...) que lles gustase volver ao antigo despotismo os que o consideraban como unha das causas dos males que os aflixían. O berro de guerra dirixido contra os franceses tiña tamén por branco os excesos, as desordes que afearan as administracións anteriores”.

As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 (1)

Xuntas de goberno

Situación de caos institucional

Composición variada

Lexitimidade: vontade popular e defensa

Declaran a guerra

Carácter local e provincial

Xunta Suprema do Reino de Galicia (5.6.1808; texto páx. 172)

Xunta Suprema Central de España e das Indias

Supremo Consello de Rexencia

Liberalismo: principios e institucións (1)

- **Definición**
- **Século XIX:** burguesía
- **Principios políticos**
 - Dereitos e liberdades individuais protexidos polo Estado
 - Igualdade ante a lei
 - Limitación do poder político
 - Soberanía da nación
 - Separación de poderes
 - Participación política da cidadanía
 - Constitución
 - Leis escritas e códigos
 - Institucións representativas e electivas
- **Liberalismos**
 - Doutrinario (moderados e progresistas)
 - Democrático (demócratas e republicáns)

Liberalismo: principios e institucións (2)

Principios económicos

Propiedade privada

Liberdade económica e de empresa

Iniciativa privada

Lei de oferta e demanda

Liberalismo: principios e institucións (3)

Liberalismo doutrinario: moderados e progresistas

Corrente maioritaria na Europa do XIX

Reacción ás revolucións populares

Monarquía constitucional. Coroa con poderes

Soberanía compartida: coroa e cortes

Restrición da participación política

- Sufraxio censitario

- Oligarquía

Limitación dos dereitos individuais

Catolicismo de Estado

División entre moderados e progresistas

Liberalismo: principios e institucións (4)

Liberalismo democrático: demócratas e republicanos

Demócratas

Década de 1840

Escisión dos progresistas

Soberanía popular

Participación popular: sufraxio universal (masculino)

Separación de poderes

Dereitos e liberdades inalienables e naturais

Libre alternancia política

Liberdade de cultos

PARTIDOS POLÍTICOS (1820-1900)

	1820-23	1833-43	1844-54	1854-56	1868-74	1875-1900		
ABSOLUTISTAS	REALISTAS Obispo de Orense	CARLISTAS Calomarde	CARLISTAS	CARLISTAS	CARLISTAS Nocedal	CARLISTAS		
LIBERALES	MODERADOS o DOCEAÑISTAS Argüelles Mtnez de la Rosa	MODERADOS Martínez de la Rosa	AUTORITARIOS Bravo Murillo	MODERADOS Narváez	ALFONSINOS Cánovas del Castillo	PARTIDO LIBERAL CONSERVADOR Cánovas del Castillo		
			MODERADOS Narváez					
			PURITANOS					
	EXALTADOS Romero Alpuente	PROGRESISTAS Mendizábal	Ala derecha	UNIÓN LIBERAL O'Donell	UNIÓN LIBERAL Serrano	PARTIDO LIBERAL FUSIONISTA Sagasta		
			Ala izquierda	PROGRESISTAS Espartero	PROGRESISTAS Prim		PARTIDO CONSTITUCIONAL Sagasta	
					PARTIDO RADICAL Ruiz Zorrilla			REPUBLICANOS
					DEMÓCRATAS Rivero	DEMÓCRATAS Rivero	PRIMERAS AGRUPACIONES OBRERAS	
				REPUBLICANOS Pi y Margall		SOCIALISTAS PSOE, Sindicato UGT		

As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 (2)

Abolición do Antigo Réxime (1)

Restablecer a **orde institucional e reformas**:
convocatoria de Cortes (Cádiz, 1810):

Nobreza, clero: restablen o sistema tradicional

Outros: liberais

Composición social dos deputados: clases medias e urbanas, eclesiásticos, poucos comerciantes, non artesáns nin campesiños

Diferencias ideolóxicas:

Liberais

Realistas (absolutistas)

Obra lexislativa intensa

As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 (3)

Abolición do Antigo Réxime (2)

Obra lexislativa intensa (liberalismo):

Decretos de abolición do AR

Constitución

Decretos:

Proclamación da **soberanía nacional** e a **separación de poderes** (1810). (Texto páx. 173)

Abolición dos **señoríos xurisdiccionais** e dos **privilexios feudais** (1811) (Texto páx. 174)

Outras medias:

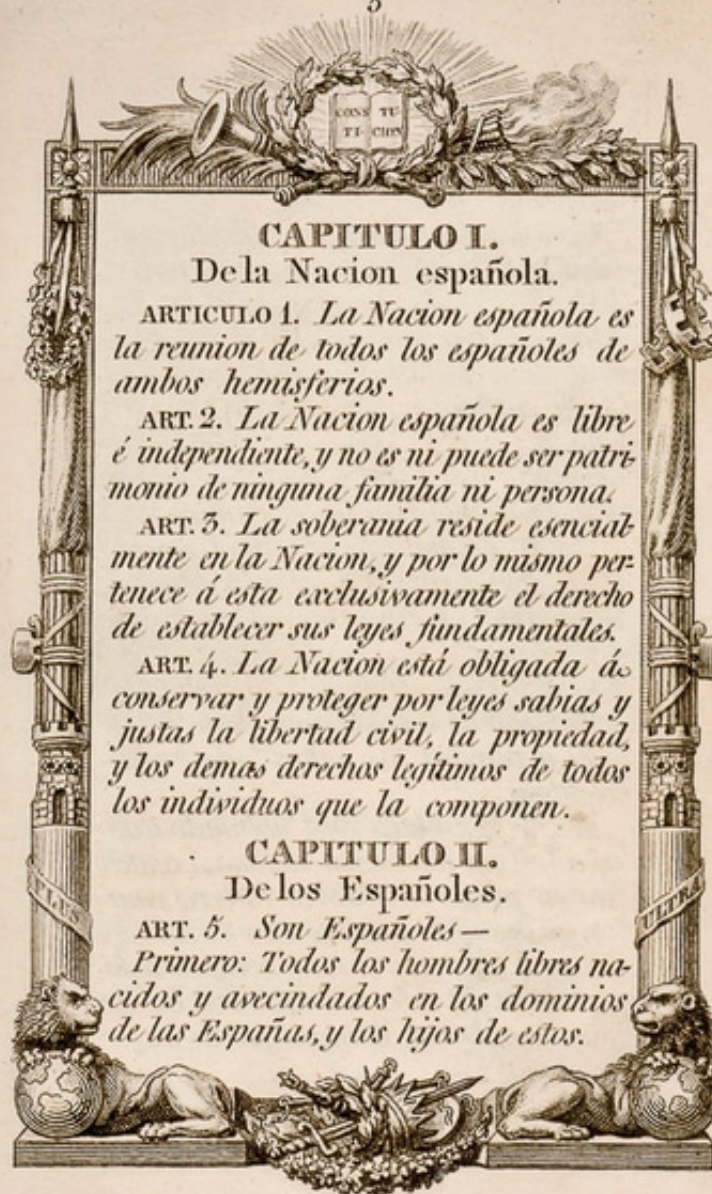
Liberdade de imprenta sen censura previa

Regulamentación do executivo (responsabilidade)

Supresión da Inquisición

Creación do Tribunal Supremo de Xustiza

Concellos constitucionais

As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 (4)

Constitución de Cádiz (Texto páxs. 175-176)

Soberanía nacional

Monarquía

Separación de poderes

Declaración de dereitos e liberdades

Unitarismo e centralismo político

Catolicismo de Estado

	1812	1834	1837	1845	1856	1869	1873	1876
Constitución o proyecto	Primera Constitución española	Estatuto Real	Segunda Constitución española	Tercera Constitución española	Proyecto constitucional	Cuarta Constitución española	Proyecto constitucional	Quinta Constitución española
Soberanía	Nacional	Real	Nacional	Cortes con el rey	Nacional	Nacional	Nacional	Cortes con el rey
Relación entre los poderes	Separación	No hay separación	Colaboración	No hay separación	Separación	Separación	Separación	Colaboración y equilibrio
Poder ejecutivo	Rey	Rey	Rey	Rey	Rey	Rey	Consejo de Ministros	Rey
Poder legislativo	Unicameral	Bicameral	Bicameral	Bicameral	Bicameral	Bicameral	Bicameral	Bicameral
Declaración de derechos	Sí	No	Sí	No	Sí	Sí	Sí	Sí
Carácter ideológico	Progresista	Conservador	Progresista	Conservador	Progresista	Progresista	Progresista	Conservador
Sufragio	Universal	Censitario	Censitario	Censitario	Censitario	Universal	Universal	Censitario (Universal desde 1890)
Vigencia	1812-1814 1820-1823 1836-1837	1834-1836	1837-1845	1845-1854 1856-1868		1869-1873		1876-1923 1930-1931

A restauración de Fernando VII (1814-1833)

- Sexenio absolutista (1814-1820)
- Trienio liberal (1820-1823)
- Década ominiosa (absolutista) (1823-1833)

A restauración de Fernando VII (1814-1833)

Sexenio absolutista (1814-1820)

- O Desexado/"Rei felón"
- Derrota do Imperio Napoleónico (1815)
- **Manifesto dos Persas (texto páx. 176)**
- Volta ao absolutismo
- Abolición dos decretos de Cádiz
- Abolición da Constitución de Cádiz (páxs. 177, 179)
- Acollida popular
- Represión e exilio do liberalismo
- Pronunciamentos (páxs. 178, 180)

Manifiesto dos Persas (páx. 176)

Documento que presentaron en 1814 deputados **absolutistas** a **Fernando VII** tras o seu reotrono do seu exilio en Francia, solicitándolle a **abolición dos decretos das Cortes de Cádiz e da Constitución de 1812**. O monarca atendeu as peticións restablecendo o absolutismo e dando comezo ao chamado Sexenio absolutista.

Decreto de anulación da Constitución de 1812 e da obra lexislativa das Cortes de Cádiz (1814)

“As Cortes (...) no mesmo día da súa instalación (...) despoxáronme da soberanía, pouco antes recoñecida polos mesmos deputados, atribuíndoa nominalmente á nación para apropiála para si mesmos e dar a esta, despois de tal usurpación, as leis que quixeron, impoñéndolle o xugo de que forzosamente as recibise nunha nova Constitución (...); e ao que era verdadeiramente obra dunha facción, revestíase (...) de vontade xeral (...).

Declaro que o meu real ánimo é non só non xurar nin acceder á dita Constitución nin a decreto ningún das Cortes xerais e extraordinarias e das ordinarias actualmente abertas, a saber, os que sexan depresivos dos dereitos e prerrogativas da miña soberanía (...), senón tamén declarar aquela Constitución e tales decretos nulos e de ningún valor nin efecto, agora nin en tempo ningún, coma se non tivesen pasado xamais tales actos”.

Fernando VII acepta a Constitución de Cádiz o 10 de marzo de 1820

“Mentres eu meditaba maduramente coa solicitude propia do meu paternal corazón as variacións do noso réxime fundamental que parecían máis adaptables ao carácter nacional e ao estado presente das diversas opcións da monarquía española, así como máis análogas á organización dos pobos ilustrados, fixéstesme comprender a vosa arela de que se restablecese aquela Constitución que entre o estrondo das armas hostís foi promulgada en Cádiz no ano de 1812, ao propio tempo que con asombro do mundo combatiades pola liberdade da patria. Oín os vosos votos, e como tenro pai condescendín ao que os meus fillos consideran que conduce á súa felicidade. Xurei esa Constitución pola que deveciades, e sempre serei o seu máis firme apoio (...). Marchemos francamente, e eu o primeiro, pola senda constitucional (...)”.

A restauración de Fernando VII (1814-1833)

Trienio liberal (1820-1823)

- Europa:
 - Congreso de Viena 1815 (Europa da Restauración)
 - Revoluciones burguesas 1820 (1830, 1848)
- **Pronunciamento:**
 - Rafael de Riego
 - Himno de Riego
- Constitución de Cádiz (páxs. 177, 179)
- Reformas liberais: supresión de conventos, exclaustación, desamortización, instrucción pública...
- División do liberalismo: moderados e exaltados

Pronunciamento (páx. 177)

Levantamento de parte do **exército**, contando co apoio dun sector da sociedade, que “**se pronuncia**” a favor do **cambio do sistema político vixente**. Foron frecuentes os que defendían o liberalismo fronte ao absolutismo de Fernando VII e os que defendían o liberalismo progresista fronte ao conservador no reinado de Isabel II.

A restauración de Fernando VII (1814-1833)

Década ominosa (1823-1833)

- Europa: congreso de Verona (1822)
 - 100.000 Fillos de San Luís
 - Congreso de Viena 1815 (Europa da Restauración)
 - Revolucións burguesas 1820 (1830, 1848)
- Represión e exilio
 - Rafael de Riego
 - Mariana Pineda
 - Torrijos
- Voluntarios realistas
- Independencia das colonias americanas
- Ultrarrealistas (Carlos María de Isidro)
- Fernando VII e María Cristina de Borbón
- Lei Sálica e **Pragmática Sanción**

Fernando VII anula en 1823 os actos do goberno constitucional

“Sentado xa outra vez no trono de San Fernando pola man sabia e xusta do Omnipotente, polas xenerosas resolucións dos meus poderosos aliados e polos denodados esforzos do meu primo, o duque de Angulema, e o seu bravo exército, desexando prover o remedio ás máis urxentes necesidades dos meus pobos, e manifestar a todo o mundo a miña verdadeira liberdade, vin decretar o seguinte:

1º. Son nulos e de ningún valor todos os actos do goberno chamado constitucional (de calquera clase e condición que sexan) que dominou os meus pobos desde o 7 de marzo de 1820 ata hoxe 1 de outubro de 1823, declarando, como declaro, que en toda esta época carecín de liberdade”.

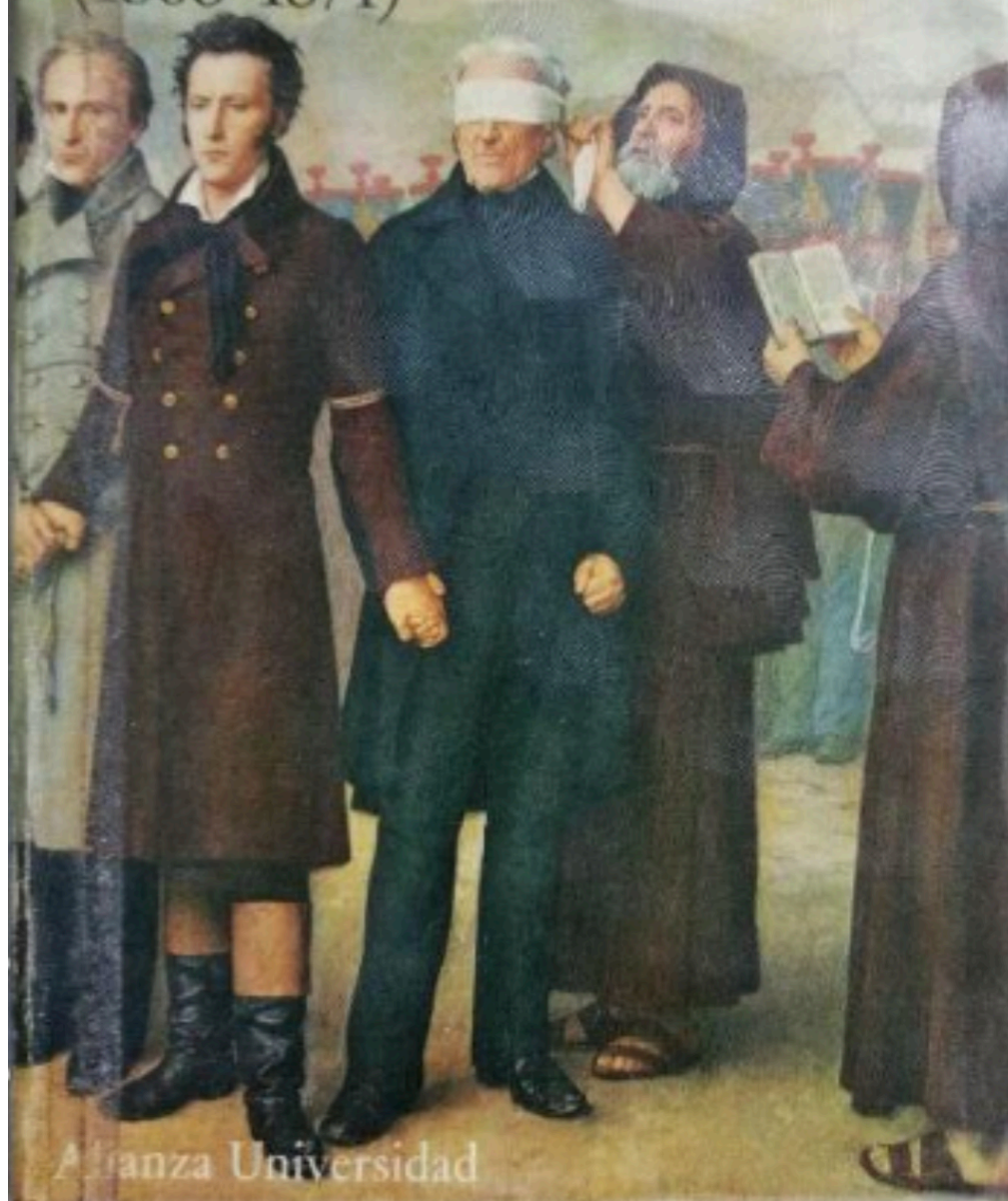
Una noche en el Prado. Museo del gusto real (TVE, 2019)

(20:30-29:50)

<https://www.rtve.es/alacarta/videos/200-una-noche-en-el-prado/noche-prado-museo-del-gusto-real/5437704/>

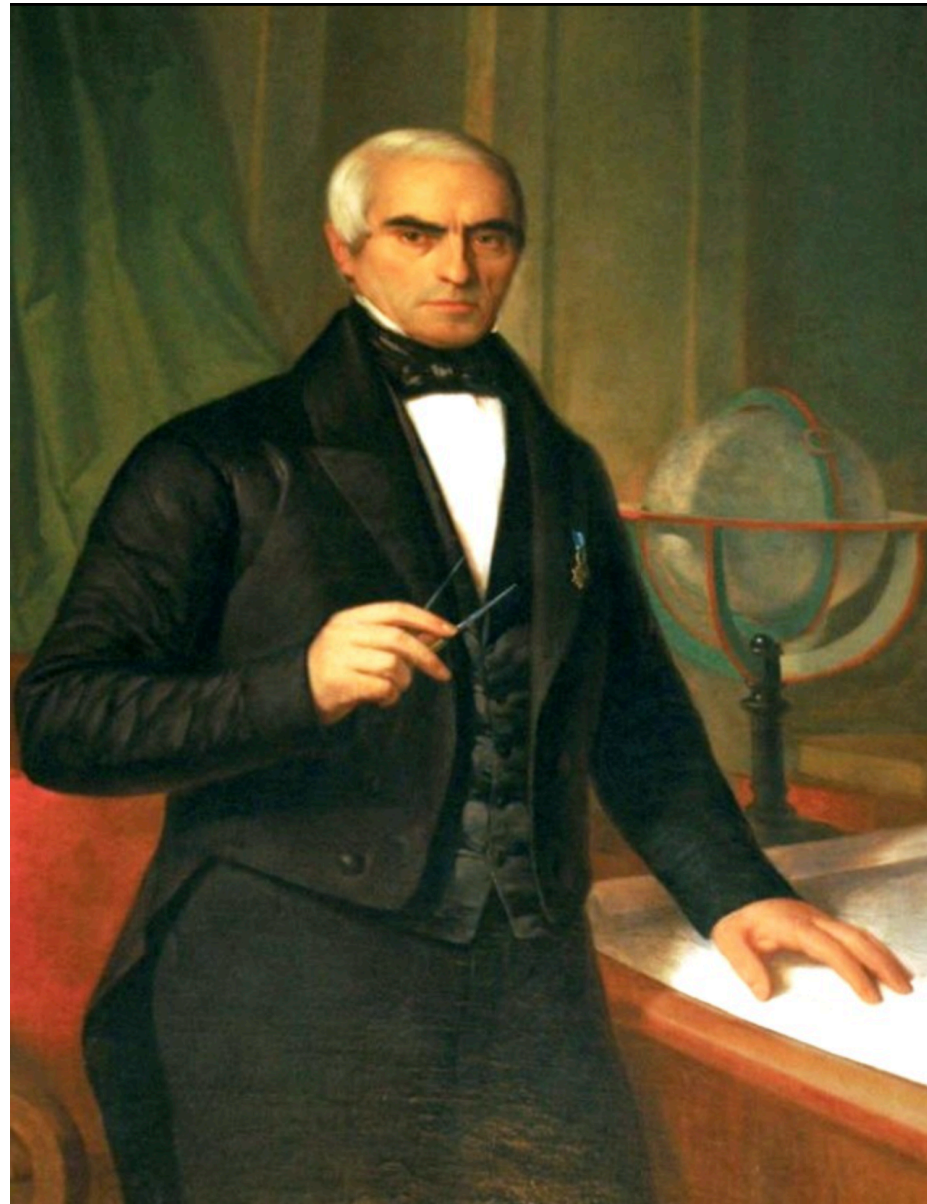
Historia de España Alfaguara V
Miguel Artola
La burguesía revolucionaria
(1808-1874)

Domingo Fontán (1788-1866)

Antonio María Esquivel, 1852

UNION
de las doce hojas de la Carta geográfica
DE CALICIA
y su triangulación fundamental.
ESCALA. 800.000

Pragmática sanción de 1830 (páx. 180)

Disposición promulgada por **Fernando VII** que anulaba a coñecida como Lei Salica, aprobada por Felipe V, que impedía acceder ao trono ás **mulleres**, Esta medida converteu á filla de Fernando VII, a futura **Isabel II**, en herdeira e supuxo a exclusión do irmán do rei, o infante Carlos de Borbón, do trono de España, desencadeando o nacemento do “**carlismo**”

Carlismo

- Problema dinástico: Lei Sálica/Pragmática Sanción
- Problema ideolóxico: Deus, patria, rei e foros
- Lexitimismo
- Tradicionalismo olítico, relixioso, social
- Foralismo
- Carlistas-ultrarrealistas/isabelinos-liberais
- Implantación:
 - Fidalguía rural
 - Campesiñado: País Vasco, Navarra, Cataluña, Maestrazgo
- Tres guerras civís ([guiri](https://www.blogger.com/blog/post/edit/6918974255205241806/2976226189956917110):
<https://www.blogger.com/blog/post/edit/6918974255205241806/2976226189956917110>)

Carlismo. Primeira guerra carlista (1833-1839)

- Implantación: País Vasco, Navarra, Cataluña, Maestrazgo
- Superioridade militar isabelina/guerrillas carlistas
- Abrazo de Vergara (agosto 1838; páx. 183)
- Maroto e Espartero
- Mantemento dos foros (cuestión foral)
- Recoñecementos dos militares carlistas
- Aceptación da Constitución de 1837
- Recoñecemento de Isabel II
- Exilio de Carlos María de Isidro

Federico de Madrazo, 1848